

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการใช้ ภาษาในการสื่อสารโดยใช้สื่อการท่องเที่ยว

Learning Integration for Developing Communication in Field Trip Media

กิ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
ทักษะการเรียนรู้ภาษาไทยด้านการฟัง การดู การพูด การอ่าน และการเขียน เพื่อ
พัฒนาความสามารถด้านการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารโดยใช้สื่อการท่องเที่ยว โดยมี
วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ด้านกฎเกณฑ์ทางภาษา ความหมาย และหน้าที่ของ
ภาษา ด้วยกลวิธีการเชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนเข้ากับสถานการณ์จริง โดยใช้สื่อ
การท่องเที่ยว เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนการใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้
อย่างเหมาะสม อันเป็นการพัฒนาความสามารถด้านการใช้ภาษาทั้งในด้านการรับ
และการส่งสารได้น่าสนใจอีกวิธีหนึ่ง

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบบูรณาการ, การสื่อสาร, การใช้ภาษา,
การท่องเที่ยว

ABSTRACT

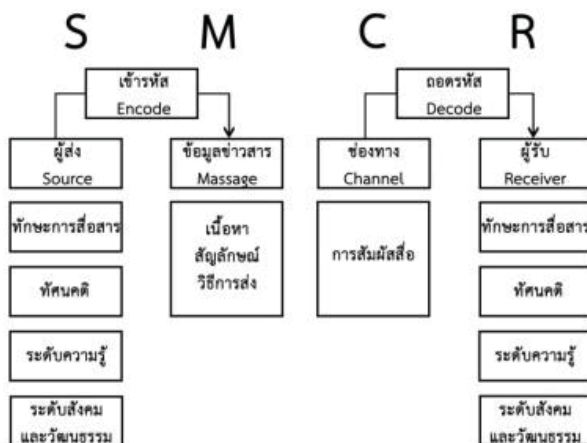
The article presents the concept of Thai language learning
integration via field trips. Such learning trips has been well received to
enhance language learning experience. In the Thai language learning
context, the field trips could facilitate the learning process of Thai
Language forms (i.e., grammar) and functions (i.e., meanings and use)
learners learn from classes. This study is to enrich the Thai language
learner's communication skills in listening, speaking, reading and writing
in authentic contexts through field trips.

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (5 ปี)
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Keywords: Learning Integration, Communication Skill,
Communication, Field Trip Media

บทนำ

การสื่อสาร (Communication) เป็นกระบวนการสำคัญ และมีบทบาทต่อชีวิตผู้คนในสังคมเป็นอย่างมาก เนื่องจากเราอาศัยกระบวนการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แนวคิด ตลอดจนความรู้ที่ต่าง ๆ ระหว่างกัน กล่าวคือ เราจะรับสารด้วยวิธีการฟัง การดู และการอ่าน จากนั้นนำความรู้ สาระ หรือประสบการณ์ที่ได้มาถ่ายทอดผ่านทักษะการพูด หรือการเขียนให้เป็นเรื่องราว เพื่ออธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองรับรู้ ดังนั้นการได้เรียนรู้หลักการ และการประยุกต์ใช้ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับตัวผู้ส่งสาร และตัวผู้รับสารอย่างมาก เนื่องจากการสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้อง ตรงประเด็น และตรงตามวัตถุประสงค์ จะส่งผลให้เกิดความสัมพันธอันดีระหว่างตัวบุคคล องค์กร และการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้การสื่อสารจะมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้น ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ดังที่ Berlo (1960: 72) ได้กล่าวว่า กระบวนการสื่อสารควรประกอบด้วยปัจจัย 4 ประการ ได้แก่ ผู้ส่งสาร (Source) สาร (Message) สื่อนำสาร (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) ดังนี้

แผนภาพที่ 1 รูปแบบจำลองกระบวนการสื่อสาร S-M-C-R ของ Berlo
ที่มา : ดัดแปลงจาก กิตานันท์ มลิทอง (2543: 32)

จากแผนภาพดังกล่าว Berlo (1960) ได้อธิบายกระบวนการสื่อสารรูปแบบจำลอง S M C R Model ไว้ว่า กระบวนการสื่อสารจะประสบผลสำเร็จได้ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลักในแต่ละขั้นตอนของการสื่อสาร ดังต่อไปนี้

1. ผู้ส่ง (Source) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสารโดยมีความสามารถในการ “การเข้ารหัส” (Encode) เนื้อหาข่าวสาร มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับเพื่อให้เกิดผลในการสื่อสาร ดังนั้นผู้ส่งสารควรมีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่ง และควรมีความสามารถในการปรับระดับของข้อมูลนั้นให้เหมาะสมและง่ายต่อระดับความรู้ของผู้รับ ตลอดจนพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับด้วย

2. ข้อมูลข่าวสาร (Message) เกี่ยวข้องด้านเนื้อหา สัญลักษณ์ และวิธีการส่งข่าวสาร

3. ช่องทางในการส่ง (Channel) คือ ช่องทางที่นำพาสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง คือ การได้ยิน การดู การสัมผัส การลิ้มรส หรือการได้กลิ่น

4. ผู้รับ (Receiver) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสารโดยมีความสามารถในการ “การถอดรหัส” (Decode) สาร เป็นผู้ที่มีทัศนคติ ระดับความรู้ และพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรม เช่นเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันกับผู้ส่งจึงจะทำให้การสื่อสารความหมายหรือการสื่อสารนั้นได้ผล

ทั้งนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกระบวนการสื่อสารย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ต่อไปนี้

1. ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skills) หมายถึง ทักษะซึ่งทั้งผู้ส่งและผู้รับควรจะมี ความชำนาญในการส่งและการรับสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจกันได้อย่างถูกต้อง เช่น ผู้ส่งต้องมีความสามารถในการเข้ารหัสสาร มีการพูดโดยใช้ภาษาพูดที่ถูกต้อง ใช้คำพูดที่ชัดเจนฟังง่าย มีการแสดงสีหน้าหรือท่าทางที่เข้ากับการพูด ท่วงทำนองลีลาในการพูดเป็นจังหวะ น่าฟัง หรือการเขียนด้วยถ้อยคำสำนวนที่ถูกต้องสละสลวยน่าอ่าน เหล่านี้เป็นต้น ส่วนผู้รับต้องมีความสามารถในการถอดรหัสและมีทักษะที่เหมือนกันกับผู้ส่งโดยมีทักษะการฟังที่ดี ฟังภาษาที่ผู้ส่งพูดมารู้เรื่อง หรือสามารถอ่านข้อความที่ส่งมานั้นได้ เป็นต้น

2. ทักษะ (Attitudes) เป็นทัศนคติของผู้ส่งและผู้รับซึ่งมีผลต่อการสื่อสาร ถ้าผู้ส่งและผู้รับมีทัศนคติที่ดีต่อกันจะทำให้การสื่อสารได้ผลดี ทั้งนี้เพราะทัศนคติย่อมเกี่ยวข้องไปถึงการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างผู้ส่งและผู้รับด้วย เช่น ถ้าผู้ฟังมีความนิยมชมชอบในตัวผู้พูดก็มักจะมีความเห็นคล้อยตามไปได้ง่าย แต่ในทางตรงข้าม ถ้าผู้ฟังมีทัศนคติไม่ดีต่อผู้พูดก็จะฟังแล้วไม่เห็นชอบด้วยและมีความเห็นขัดแย้งในสิ่งที่พูดมานั้น หรือถ้าทั้งสองฝ่ายมีทัศนคติไม่ดีต่อกันท่วงทำนองหรือน้ำเสียงในการพูดก็อาจจะห้วนห้าวไม่น่าฟัง แต่ถ้ามีทัศนคติที่ดีต่อกันแล้วมักจะพูดกันด้วยความไพเราะอ่อนหวานน่าฟังเหล่านี้เป็นต้น

3. ระดับความรู้ (Knowledge Levels) ถ้าผู้ส่งและผู้รับมีระดับความรู้เท่าเทียมกันก็จะทำให้การสื่อสารนั้นลุล่วงไปด้วยดี แต่ถ้าหากความรู้ของผู้ส่งและผู้รับมีระดับที่แตกต่างกัน ย่อมจะต้องมีการปรับความยากง่ายของข้อมูลที่จะส่งในด้านของความยากง่ายของภาษาและถ้อยคำสำนวนที่ใช้ เช่น การไม่ใช้คำศัพท์ทางวิชาการ ภาษาต่างประเทศ หรือถ้อยคำยาวๆ สำนวนสลับซับซ้อน ทั้งนี้เพื่อให้สะดวก และง่ายต่อความเข้าใจ

4. ระบบสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Culture System) ระบบสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชาติเป็นสิ่งที่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมของประชาชนในชาตินั้นๆ ซึ่งเกี่ยวข้องไปถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติ สังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชาติย่อมมีความแตกต่างกัน เช่น การให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส หรือวัฒนธรรมการกินอยู่ เป็นต้น ดังนั้นในการติดต่อสื่อสารของบุคคลต่างชาติต่างภาษากัน จึงจะต้องมีการศึกษาถึงระบบสังคม และวัฒนธรรมของบุคคลในแต่ละชาติเพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม ทั้งนี้ย่อมรวมไปถึงกฎข้อบังคับทางศาสนาของแต่ละศาสนาด้วย

จากกระบวนการดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ในการสื่อสารแต่ละครั้ง ผู้ส่งสารและผู้รับสารจะสามารถสื่อสารได้เข้าใจกันเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับทักษะในการสื่อสาร ทักษะ ความรู้ ตลอดจนระบบสังคม และวัฒนธรรมของทั้งสองฝ่าย ถ้าหากว่าทั้งผู้ส่ง และผู้รับมีสิ่งต่างๆ เหล่านี้สอดคล้องกัน หรือมีประสบการณ์ร่วมกัน ก็จะทำให้การสื่อสารนั้นได้ผลดียิ่งขึ้น

หากแต่การสื่อสารจะประสบผลสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องมีภาษาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสื่อสาร เนื้อหาของสารจะไม่สามารถถ่ายทอดได้ถ้าไม่มีภาษา ฉะนั้นภาษากับการสื่อสารจึงเป็นสิ่งคู่กัน เนื่องจากภาษาเป็นตัวนำสารในการส่งผ่านความรู้ ความคิด ทักษะ และความรู้สึของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ส่วน

ประสิทธิภาพในการนำสารนั้นนอกเหนือจากวิธีการสื่อสารแล้ว การใช้ภาษาก็นับเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการถ่ายทอดสารดังกล่าว ฉะนั้นในการสื่อสารแต่ละครั้งจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจในการใช้ภาษาของผู้ส่งสาร และผู้รับสารด้วย ดังที่ สมชาย สำเนียงงาม (2555: 1) กล่าวว่า การสื่อสารเป็นการแสดงออกทางภาษาที่เกิดขึ้นอย่างสัมพันธ์กัน ทั้งนี้เพราะภาษาที่ผู้ส่งสารเลือกใช้นั้นจะต้องถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ชัดเจน กระชับรัดกุม และสละสลวย ตลอดจนต้องเลือกใช้ภาษาให้เหมาะสมกับระดับบุคคล วัตถุประสงค์ และกาลเทศะในการสื่อสารนั้นๆ จึงจะช่วยให้การสื่อสารในครั้งนั้นเกิดสัมฤทธิ์ผล ในขณะเดียวกัน หากผู้รับสารทราบ ว่า ผู้ส่งสารเลือกใช้ภาษาอย่างไรเพื่อสื่อสารกับตน ก็จะสามารถประเมินได้ว่าผู้ส่งสารนั้นเป็นบุคคลเช่นไร มีวัตถุประสงค์อย่างไร น่ายอมรับ หรือน่าเชื่อถือหรือไม่ อันเป็นเครื่องช่วยให้ผู้รับสารตัดสินใจว่าจะตอบสนองต่อสารนั้นหรือไม่

ดังนั้นการใช้ภาษาไม่ว่าจะเป็นภาษาพูด หรือภาษาเขียน สิ่งที่ใช้ภาษาต้องคำนึงถึงนอกเหนือจากเนื้อหา หรือเนื้อความที่ต้องการจะสื่อ ก็คือ “ระดับภาษา” ทั้งนี้ระดับภาษาได้กำหนดบริบทของการใช้ภาษา หรือสิ่งแวดล้อมในการใช้ภาษาแต่ละครั้ง (สมชาย สำเนียงงาม, 2555: 4, 8) ดังนี้ (1) ระดับของบุคคล หมายถึง การตัดสินใจทางสังคมของผู้รับสารเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ส่งสาร กล่าวคือ ผู้ส่งสารจะเปรียบเทียบ และตัดสินใจตน และผู้รับสารมีอายุแตกต่างกันหรือไม่ ใครอายุมากกว่า หรือน้อยกว่า ความสนิทสนม หรือสถานภาพบทบาททางสังคม ก็จะทำให้ตัดสินใจได้ว่าผู้ส่งสารควรเลือกใช้ภาษาระดับใดกับผู้รับสาร และ (2) กาลเทศะในการสื่อสาร หมายถึง เวลา และสถานที่ที่ผู้ส่งสารสื่อสารกับผู้รับสาร หรือเรียกว่าโอกาสหรือสถานการณ์ในการสื่อสารก็ได้ เช่น การสื่อสารในเวลาเรียน หรือการสื่อสารในเวลาพักรับประทานอาหารกลางวัน ผู้ส่งสารจำเป็นจะต้องเลือกใช้ภาษาให้เหมาะสมกับกาลเทศะในการสื่อสารด้วย แม้ว่าผู้ส่งสารจะสื่อสารกับผู้รับสารคนเดิม แต่หากกาลเทศะในการสื่อสารเปลี่ยนไปก็ควรเลือกใช้ภาษาที่แตกต่างกันให้เหมาะสมกับกาลเทศะนั้น

ฉะนั้นในการจัดกระบวนการเรียนการสอนภาษาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ต่างๆ (เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย, 2536: 25 - 27) โดยสรุปได้ดังนี้

1. ภาษา และความหมาย (Language and Meaning) ในสังคมหนึ่ง ๆ ย่อมมีภาษาเพื่อใช้สื่อความหมาย แม้ว่ารูปของภาษาที่ใช้ในแต่ละสังคมนั้น ๆ จะแตกต่างกัน แต่เป้าหมายสำคัญของการสื่อสารในการใช้ภาษานั้น ๆ จะเหมือนกันคือ ความเข้าใจในเนื้อความ (Text) ที่ต้องการติดต่อสื่อสาร โดยใช้ภาษาเป็นสื่อไม่ว่าจะเป็นการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน ดังนั้น “ความหมาย” จึงเป็นหัวใจสำคัญของการใช้ภาษา

2. ภาษา และบริบทภาษา (Language and Context) การเข้าใจความหมายในการติดต่อสื่อสารขึ้นอยู่กับบริบททางภาษา หรือความแวดล้อมในสถานการณ์ และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกันในการสื่อสาร การจะเข้าใจเนื้อความในการติดต่อสื่อสารไม่ว่าจะเป็นภาษาพูด หรือภาษาเขียน ย่อมจะต้องพิจารณาบริบทของภาษา (Context) เป็นอันดับแรกซึ่งจะช่วยให้การติดต่อสื่อสารได้ “ความหมาย” ของภาษาที่ชัดเจน

3. ภาษา และทำเนียบภาษา (Language and Register) เมื่อบริบทของภาษามีอิทธิพลทำให้ “เนื้อความ” ของสารที่สื่อสารกันเป็นที่เข้าใจ และมีความหมายชัดเจนขึ้น องค์ประกอบของบริบทภาษาก็จะมีอิทธิพลที่ทำให้ลักษณะของการใช้ภาษาต่างกัน ถ้าบริบทภาษาในแต่ละสถานการณ์ หรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องแตกต่างกัน ทำเนียบภาษา หรือคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในแต่ละสถานการณ์ก็ย่อมแตกต่างกันไปด้วย

4. การเรียนรู้ภาษาในบริบท (Language Learning and Context) การเรียนรู้เพื่อใช้ภาษาทั้งภาษาพูด และภาษาเขียน ควรเริ่มจากการรับแบบภาษาที่ถูกต้อง ตามลักษณะของบริบทในสถานการณ์ต่างๆ และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อความของภาษาบริบทนั้นๆ ได้อย่างถูกต้อง จึงจะนับว่าผู้เรียนเรียนภาษาได้อย่างมีความหมาย ลักษณะของบริบทภาษา และเนื้อความชนิดต่างๆ จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้รูปแบบภาษาที่ถูกต้อง โดยอาศัยการเลียนแบบ และการฝึกหัดภายใต้การควบคุมของผู้สอน รวมทั้งการหาประสบการณ์จากการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนด้วยตนเอง ตามตัวอย่างรูปแบบภาษาที่เคยได้เรียนไปแล้ว

จากหลักเกณฑ์ในการรับสาร และส่งสารดังกล่าว ผู้ส่งสารควรใส่ใจให้ความสำคัญ โดยต้องคำนึงถึงระดับของบุคคล และกาลเทศะในการสื่อสารประกอบกัน ตลอดจนตัดสินใจเลือกใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับบุคคล และกาลเทศะ ทั้ง

ในภาษาพูด และภาษาเขียน ฉะนั้นการทำความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับระดับการใช้ภาษาจึงเป็นสิ่งที่ผู้สอนจำเป็นต้องคำนึงถึง เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพด้านการสื่อสารให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จะเห็นได้ว่าแนวคิดดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษาในปัจจุบัน จำเป็นต้องให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ทั้งในเรื่องของภาษา และการสื่อสารจึงจะช่วยให้การสื่อสารนั้นเกิดประสิทธิผล ดังที่วิจารณ์ พานิช (2560: 21) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันควรเป็นการเรียนเพื่อให้เกิดทักษะ (Skills) และทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญในชีวิตประจำวัน และจำเป็นต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร (Communication Literacy) ทั้งทักษะการฟัง การดู การพูด การอ่าน และการเขียน ตลอดจนสามารถสื่อสารผ่านทางเทคโนโลยีสารสนเทศได้ ฉะนั้นการฝึกให้ผู้เรียนเกิดความสามารถทาง การฟัง การดู การพูด การอ่าน และการเขียน จึงเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่ต้องคอยฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญ และนำทักษะเหล่านี้ไปพัฒนาต่อยอดเพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง และสังคมได้

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการใช้ภาษาในการสื่อสาร

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวถึง แนวทางการจัดการศึกษาโดยสรุปได้ดังนี้ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ โดยผู้สอนต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน ด้วยการให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น ตลอดจนฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาป้องกันมิให้เกิดปัญหา หรือเมื่อเกิดปัญหานั้นก็สามารถแก้ไขปัญหา หรือสถานการณ์นั้นได้

จากหลักการดังกล่าว ผู้สอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิด และลงมือปฏิบัติมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนค้นหา และสร้างความรู้ด้วยตนเอง ส่วนผู้สอนมีหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก และเตรียมประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมากขึ้น โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหา และสร้างความรู้จากแหล่งสารสนเทศต่างๆ และนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

ฉะนั้นบทบาทของผู้สอนจึงเปลี่ยนไปจากผู้ให้ความรู้ หรือผู้บอกความรู้ มาเป็นผู้ให้ ผู้เรียนใช้กระบวนการ (Process) คิดค้นความรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนจึงเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) แทน คือเป็นผู้เตรียมประสบการณ์ สื่อการเรียนการสอนให้ผู้เรียนใช้ศึกษาค้นคว้า โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ (Coaching) เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ หรือเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนที่เป็นฝ่ายรับความรู้ได้มีโอกาสจัดการกับความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจึงปรับเปลี่ยนจากการเรียนรู้เชิงรับ (Passive Learning) มาเป็นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิด และเรียนรู้ในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เช่น การพูด การอ่าน การอภิปราย หรือการเขียน โดยเน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมิน ตลอดจนสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะในการแก้ปัญหาดีขึ้น และมีเจตคติต่อการเรียนดีขึ้นด้วย แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ เนาวินิตย์ สงคราม (2557: 39 – 40) ได้กล่าวลักษณะของการเรียนรู้เชิงรุก ว่าควรประกอบด้วยลักษณะต่อไปนี้ (1) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย (2) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และผู้เรียนกับผู้สอนโดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียน (3) เปิดโอกาสให้ใช้ทักษะการฟัง พูด อ่าน คิด และเขียนในการลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง (4) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิดไปสู่ระดับที่สูงขึ้น (5) เกิดเจตคติที่ดีต่อวิชา และเกิดแรงจูงใจต่อการเรียนรู้ (6) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ที่มิใช่ผู้สอนจะเป็นผู้ถ่ายทอดเนื้อหาให้กับผู้เรียนเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเกิดจากการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยอาจใช้สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอน การให้ผู้เรียนไปศึกษา และสัมผัสกับสถานที่ หรือสภาพแวดล้อมจริงหลังจากได้ศึกษาบทเรียนในห้องแล้ว จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น อีกทั้งยังเกิดความสุขสนุกสนานในการเรียนรู้อีกด้วย

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกรูปแบบหนึ่งที่ใช้เชื่อมโยงเป้าหมายการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ สาระ หรือประสบการณ์ต่างๆ ทั้งภายใน

สาระ หรือระหว่างกลุ่มสาระอย่างกลมกลืน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้โดยตัวผู้เรียนเอง (Constructivism) อันช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ และมีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียน ในทางการศึกษาได้แบ่งประเภทของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็น 2 ประเภท (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ พยเยาว์ ยินดีสุข, 2557: 12) ได้แก่

1. หลักสูตรบูรณาการ (Curriculum Integration) คือ การนำเนื้อหาจากศาสตร์ต่างๆ มาผสมผสานกันก่อนจัดการเรียนรู้
2. การบูรณาการการเรียนรู้ (Instructional Integration) คือ การนำเนื้อหามาจัดการเรียนรู้ด้วยการผสมผสานวิธีการที่หลากหลาย หรือกิจกรรมที่หลากหลาย

ทั้งนี้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการผู้สอนควรยึดหลักสำคัญ 3 ประการ (อรัญญา สุธาสิโนบล, 2547: 24 -25) ดังนี้

หลักที่หนึ่ง ยึดจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นจุดประสงค์ใหญ่ ครอบคลุมทุกบริเขตของสมรรถภาพของมนุษย์ ซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ที่หลากหลาย แต่จะมุ่งเน้นการตอบสนองหลักสูตรมากกว่าผู้เรียน

หลักที่สอง ยึดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีแนวทางดังนี้

1. ให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำ หมายถึง ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งทางกายภาพ การคิด ความรู้สึกที่ครอบคลุมด้านหลักๆ ของผู้เรียน
2. สาระและกิจกรรมต้องสอดคล้องกับชีวิตจริง และสังคม ตลอดจนภูมิหลังของผู้เรียน

หลักที่สาม ยึดผู้เรียนเป็นหลักในการกำหนดจุดประสงค์ของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยยึดหลักความชอบ ความสนใจ ความถนัด และการมีเวลาของผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ ความคิด ทักษะต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ในเรื่องนั้นๆ ด้วยการนำเนื้อหาสาระที่มีความเกี่ยวข้องกันมาสัมพันธ์ให้เป็นเรื่องเดียวกัน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวม และสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้การบูรณาการเนื้อหาสาระ

ที่มีความเกี่ยวข้องกัน สามารถทำได้หลายลักษณะ (ทิตนา แคมมณี, 2557: 147) ดังนี้

1. การบูรณาการภายในวิชา (Intradisciplinary) หมายถึง การนำเนื้อหาสาระในวิชาเดียวกัน หรือกลุ่มประสบการณ์เดียวกันมาสัมพันธ์กัน เช่น ในวิชาภาษาไทย มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการอ่าน การเขียนคำประพันธ์ การพูดจูงใจ ไวยากรณ์ และวรรณคดี ฯลฯ แทนที่ผู้สอนจะสอนเนื้อหาสาระทีละเรื่องแยกจากกัน ผู้สอนสามารถนำสาระทุกเรื่องมาสัมพันธ์กันเป็นเรื่องเดียว โดยการเลือกการศึกษาวรรณคดีเรื่อง “พระอภัยมณี” เป็นแกนหรือหัวข้อหลัก (Theme) ในการศึกษาเรื่องพระอภัยมณี ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราว ความงามของภาษา การเขียนคำประพันธ์ (กลอน) การใช้ไวยากรณ์ในคำประพันธ์ การอ่านให้ไพเราะ ชาบซึ้งและการพูดจูงใจให้เยาวชนหันมาสนใจวรรณคดีไทย เป็นต้น

2. การบูรณาการระหว่างวิชา (Interdisciplinary) หมายถึง การนำเนื้อหาสาระของหลายๆ วิชามาสัมพันธ์ให้เป็นเรื่องเดียวกัน เช่น การนำเนื้อหาสาระของวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ศิลปะ และดนตรี มาประสานสัมพันธ์เป็นเรื่องเดียวกัน ภายใต้หัวข้อเรื่อง หรือ “Theme” ที่เลือก

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ จัดเป็นการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ คิดเชื่อมโยง และคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพราะมีการเชื่อมโยงและสอดแทรกเนื้อหาทักษะกระบวนการทักษะปฏิบัติของสาระการเรียนรู้ต่างๆ กับหัวข้อ (Theme) ที่ต้องการจะสอนได้อย่างเหมาะสม ฉะนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย ผู้สอนจึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พบประสบการณ์ที่หลากหลาย สามารถนำความรู้ แนวคิด หรือหลักการต่างๆ ที่เรียนไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนมีพื้นฐานประสบการณ์ชีวิตที่เพียงพอจะไปต่อยอดในอนาคตได้ ผู้เขียนจึงมีความสนใจนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการจัดการเรียนรู้บูรณาการทักษะการคิด การฟัง การดู การพูด การอ่าน และการเขียน เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร เนื่องจากการคิด การใช้ภาษา และการสื่อสารเป็นกระบวนการที่เกิดต่อเนื่องกัน ดังที่อัจฉรา ชิวพันธ์ (2547: 11) ได้อธิบายว่า การพัฒนาทักษะทั้งในด้านการส่งสาร และการรับสารนั้น ต้องอาศัยการคิดเป็นพื้นฐานอันสำคัญยิ่งของการสื่อสาร เพราะในการส่งสารไม่ว่าจะด้วยวิธีการพูด หรือการเขียนนั้น ผู้ส่งสารอันได้แก่ ผู้พูด หรือผู้เขียนก็ต้องใช้ความคิดในการเรียบเรียงถ้อยคำ หรือข้อความที่ใช้สื่อความหมายส่งไปยังผู้รับสาร

เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจ ในขณะเดียวกันผู้รับสารก็ต้องใช้ทักษะในการรับสาร ด้วยวิธีการฟัง การดู และการอ่าน ประกอบกับการใช้ความคิดในการแปรสัญลักษณ์ อันได้แก่ เสียง ถ้อยคำ หรือข้อความที่ได้จากการฟัง การดู การอ่าน เพื่อสกัดเก็บเป็น ความรู้ ความเข้าใจในสารนั้น และจับใจความในส่วนที่ตนมีความเห็นคล้อยตาม หรือโต้แย้งได้

การนำทักษะด้านการคิด การใช้ภาษา และการสื่อสารมาบูรณาการกัน เป็นแนวคิดหนึ่งที่น่าสนใจ เนื่องจากภาษามีส่วนช่วยกำหนดความคิด และใน ขณะเดียวกันความคิดก็เป็นตัวกำหนดการใช้ภาษา ฉะนั้นการสื่อสารจะเกิด ประสิทธิภาพได้นั้น ผู้ใช้ภาษาต้องมีทักษะการฟัง การดู การอ่าน การพูด การเขียน ที่มี ประสิทธิภาพเสียก่อน จึงจะทำให้เกิดประสิทธิผลในการรับสาร และส่งสารนั่นเอง จากแนวคิดดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการสอนแบบบูรณาการในด้านทักษะการคิด การใช้ ภาษา และการสื่อสารสามารถนำมาใช้บูรณาการทักษะดังกล่าวได้เป็นอย่างดี เนื่องจากทักษะการคิด การฟัง การดู และการอ่าน เป็นทักษะในการรับสารที่ สัมพันธ์กัน อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือช่วยที่ช่วยในการแสวงหาความรู้ให้กับผู้เรียนได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันทักษะการคิด การพูด และการเขียน เป็นทักษะในการส่งสารที่เกี่ยวข้อง และสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ผู้เรียนก็จะใช้ทักษะ เหล่านี้ในการแสดงความคิดเห็น หรือนำเสนอข้อมูล เนื้อหา ความรู้ต่างๆ จาก การศึกษา และการคิดวิเคราะห์ผ่านทักษะการพูด และการเขียนได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ดังนั้นหากผู้สอนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายให้ผู้เรียน เห็นคุณค่า หรือประโยชน์ของการใช้ภาษาที่มีประสิทธิภาพแล้วนั้น ก็จะทำให้ผู้เรียน เห็นความสำคัญของการใช้ภาษาในการสื่อสารมากขึ้นนั่นเอง แนวคิดดังกล่าว สอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษามาตรา 23 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

4. ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

5. ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความสนใจ และนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยในการสื่อสาร เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการปฏิบัติที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง และช่วยให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการวิธีการเรียนรู้ด้านต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในชีวิตจริงได้

ทั้งนี้แนวโน้มการวัด และประเมินผลของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการใช้ภาษาในการสื่อสาร ผู้สอนควรใช้วิธีการวัด และประเมินผลที่หลากหลายรูปแบบ เนื่องจากผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ดังนั้นผู้สอนต้องประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ผ่านการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) โดยใช้วิธีการประเมิน (เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว. 2548: 39 – 40) ดังต่อไปนี้

1. ประเมินการปฏิบัติ คือ เป็นการประเมินผู้เรียนด้านการนำความรู้มาบูรณาการให้เกิดการปฏิบัติ และได้ผลงานระหว่างปฏิบัติ ผู้เรียนจะแสดงพฤติกรรมต่างๆ เช่น ความตั้งใจในการทำงาน การให้ความร่วมมือ ความรับผิดชอบความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการปฏิบัติงาน

2. ประเมินจากการปฏิบัติในข้อแรก ผู้เรียนสามารถนำไปเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิม หรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่

3. ประเมินจากการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child – Center) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) คิดอย่างเป็นอิสระ ปฏิบัติตามความถนัด และความสนใจ ปฏิบัติเต็มตามศักยภาพ

4. ประเมินจากการบูรณาการ (Integration) กระทำได้ 3 ลักษณะ คือ

- การบูรณาการภายในวิชาเดียวกัน โดยประเมินในภาพรวม
- การบูรณาการต่างวิชากัน แต่ละวิชาประเมินวิชาของตนเอง

- การบูรณาการแบบผสมผสาน ประเมินภาพรวมแล้วเฉลี่ยตามอัตราส่วนเนื้อหา

5. ประเมินจากการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการประเมินกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนร่วมมือกัน การทำงานภายในกลุ่ม การแสดงความคิดเห็น การปฏิบัติเพื่อแสดงความเป็นประชาธิปไตย ความยืดหยุ่น และการประนีประนอมในการทำงานร่วมกัน

แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารโดยใช้สื่อการท่องเที่ยว

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจัดเป็นการเรียนรู้แบบองค์รวมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์ที่หลากหลาย และสัมพันธ์กับชีวิตจริงอันช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้ การท่องเที่ยวจัดเป็นสื่อการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่สามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนกับการศึกษานอกห้องเรียนเข้าด้วยกัน (Abruscato and Hassard, 1976: 149) ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริง มีความกระตือรือร้น และสนใจในการเรียนเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังมีส่วนช่วยในการฝึกทักษะต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน เช่น การวางแผน การสื่อสาร และการทำงานกลุ่ม ตลอดจนส่งเสริมการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น และชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งจัดเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนได้อีกวิธีหนึ่ง (ทิตนา แคมมณี, 2557: 345 - 346) นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการท่องเที่ยวยังเป็นเครื่องมือช่วยในการเปิดโลกทัศน์มุมมองใหม่ๆ ให้กับผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนได้มีโอกาสสังเกต สำรวจ สิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย อันส่งผลให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้หรือประสบการณ์เดิมในห้องเรียนเข้ากับความรู้ และประสบการณ์ใหม่ในสถานการณ์จริงได้

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ Swan (1970: 2) ที่กล่าวว่า ผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้ในห้องเรียนแล้วมองออกมายังโลกภายนอกได้ ผู้เรียนต้องการประสบการณ์ตรงที่น่าตื่นเต้น ได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง การได้ค้นพบปัญหา และคำตอบในโลกของความจริงเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้เห็น ได้ศึกษาจากของจริงแทนภาพ หรือสัญลักษณ์จากหนังสือ การให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการศึกษา นอกห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความชื่นชมต่อธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้ง

เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ อันช่วยให้ผู้เรียนเกิด ความภาคภูมิใจ และรักชุมชน บ้านเกิดของตนได้ดีกว่าการอ่านหรือการใช้สื่อดิจิทัลเพียงอย่างเดียว

ทั้งนี้ Fenton (1996: 8 – 11) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการนำผู้เรียนศึกษา สภาพแวดล้อมนอกสถานที่ โดยสรุปได้ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการขั้นต้น เป็นขั้นที่ทำกิจกรรมในห้องเรียน เป็นการให้ ประสบการณ์แก่ผู้เรียนก่อนออกนอกสถานที่ เช่น การให้ศึกษาจากวีดิทัศน์ สไลด์ รูปภาพที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ หรือสิ่งที่พาผู้เรียนไปศึกษา

2. ขั้นทำกิจกรรมนอกสถานที่ เป็นขั้นที่ออกไปศึกษาสำรวจ สภาพแวดล้อมนอกสถานที่โดยใช้สิ่งแวดล้อมนอกห้องเรียนเป็นสื่อ โดยในขั้นนี้ผู้สอน ต้องมีการแนะนำ กระตุ้นด้วยการใช้คำพูดหรือคำถามให้ผู้เรียนสำรวจสิ่งต่างๆ และ รวบรวมข้อมูลตามที่ได้มีการวางแผนไว้ในการทำกิจกรรมนอกสถานที่นั้นๆ

3. ขั้นทำกิจกรรมภายหลังการศึกษานอกสถานที่ เมื่อเสร็จสิ้นการทำ กิจกรรมนอกห้องเรียนแล้ว ผู้สอนควรให้ผู้เรียนวิเคราะห์ถึงความรู้และประโยชน์ที่ ได้รับจากการศึกษานอกสถานที่ ร่วมมือทำสมุดบันทึกสิ่งที่ได้จากการศึกษานอก สถานที่ หรือให้ผู้เรียนได้เล่าถึงสิ่งที่ตนเองสนใจ หรือพอใจ ตลอดจนเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนได้ซักถามเกี่ยวกับปัญหาที่ผู้เรียนพบและต้องการทราบ

จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นสื่อนอกจากจะช่วยให้ ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากสภาพการณ์จริงแล้ว ยังเป็น การเพิ่มพูนความรู้และทักษะต่างๆ ให้กับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ในท้องถิ่นหรือในประเทศของตน จนเกิดความรักและความภาคภูมิใจ ส่งผลให้ผู้เรียน เกิดความต้องการในการเรียนรู้ และนำความรู้นั้นไปพัฒนาท้องถิ่นหรือประเทศให้ เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต อันเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่อง อีกทั้งการเรียนรู้ด้วยรูปแบบดังกล่าวยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดปฏิสัมพันธ์อันดี ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้สอน และผู้เรียนต่อชุมชนได้อีกทางหนึ่งด้วย

ดังนั้นผู้เขียนจึงนำเสนอหลักของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ การบูรณาการภายในวิชาโดยใช้สื่อการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการใช้ ภาษาเพื่อการสื่อสารในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เนื่องจากผู้เขียน เชื่อว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนโดยใช้สื่อการท่องเที่ยวจะช่วยเพิ่ม ความสามารถด้านการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร เนื่องจากการท่องเที่ยวและการสื่อสาร มีความสัมพันธ์กันทั้งในด้านการรับสาร และการส่งสาร ดังนี้

(1) ก่อนการทอ้งเที่ยว เป็นการกำหนดสถานที่ทอ้งเที่ยว โดยผู้เรียน และผู้สอนต้องร่วมกันวางแผน ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลของสถานที่ทอ้งเที่ยวนั้นว่ามีความสัมพันธ์ หรือเกี่ยวข้องกับหัวข้อหรือเนื้อหาในการเรียนรู้นั้นหรือไม่ และเมื่อได้สถานที่ทอ้งเที่ยวแล้ว ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของสถานที่ทอ้งเที่ยวนั้นก่อนออกเดินทางอันจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ และความเข้าใจบริบท ตลอดจนสภาพแวดล้อมของสถานที่ทอ้งเที่ยวนั้นได้ดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนได้รู้จักการวางแผน การสำรวจ และการค้นคว้าข้อมูลด้วยวิธีการฟัง การดู และการอ่าน รวมถึงการใช้ทักษะในการสื่อสารในการติดต่อประสานงาน หรือขออนุญาต แจ้งข้อมูลแก่เจ้าของสถานที่นั้นๆ ด้วยรูปแบบของการพูดและการเขียน อันเป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาที่เป็นแบบแผนได้ดียิ่งขึ้น โดยมีผู้สอนทำหน้าที่คอยให้คำแนะนำ และให้คำปรึกษา ในด้านแนวคิด หรือหลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน หรือหน่วยการเรียนรู้

(2) ระหว่างการทอ้งเที่ยว ผู้เรียนต้องใช้ความสามารถด้านการสื่อสารในการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการจดบันทึก และการสัมภาษณ์ จากแหล่งการเรียนรู้ หรือสถานที่ทอ้งเที่ยวนั้น ทำให้ผู้เรียนเกิดความสามารถด้านการสรุปความ การสังเกต และการตั้งคำถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการประกอบการเรียนรู้ภายหลังการทอ้งเที่ยวแล้ว โดยผู้สอนทำหน้าที่สังเกตการณ์ และกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนด้วยกลวิธีการตั้งคำถามแบบปลายเปิด อันช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ เชื่อมโยงการเรียนรู้ในบทเรียนเข้ากับการเรียนรู้นอกห้องเรียนได้ ตลอดจนสามารถเข้าใจเนื้อหาและความหมายในการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

(3) หลังการทอ้งเที่ยว เมื่อผู้เรียนได้ข้อมูลภายหลังจากการทอ้งเที่ยวแล้ว ผู้เรียนและผู้สอนจะต้องสรุปความรู้ในการทอ้งเที่ยวนั้น โดยผู้สอนอาจให้ผู้เรียนนำเสนอข้อมูลในรูปแบบต่างๆ เช่น สรุปประเด็นความสำคัญ หรือประโยชน์ที่ได้จากการทอ้งเที่ยวนั้น หรือกำหนดประเด็นหัวข้อของการอภิปรายกลุ่มในห้องเรียน โดยเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ผู้เรียนร่วมกันศึกษาค้นคว้าก่อนการทอ้งเที่ยว ด้วยวิธีการพูด หรือการเขียน การนำเสนอผลงานผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เป็นต้น การจัดกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการจัดระบบความคิด การเรียบเรียงประเด็นในการนำเสนอ ตลอดจนการสร้างสรรค์กลวิธีการถ่ายทอดเพื่อสื่อสารข้อมูลไปยังผู้รับสารให้เกิดความสนใจในสิ่งที่ตนเองกำลังนำเสนออย่างมีเหตุและผล

ทั้งนี้ขั้นตอนดังกล่าว ผู้เขียนนำเสนอตัวอย่างตารางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารโดยใช้สื่อการท่องเที่ยว ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ ที่ 1	กิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะการเรียนรู้
ก่อนการ ท่องเที่ยว (ระยะเวลา 2 คาบ)	1. กำหนดจังหวัดสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยการแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน	- การคิด - การพูด - การใช้ ภาษา
	2. ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน โดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันวางแผนกำหนดหัวข้อในการศึกษาค้นคว้าสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลการเดินทาง และข้อมูลทั่วไปในสถานที่ท่องเที่ยวนั้น - ประวัติความเป็นมาของสถานที่ท่องเที่ยวนั้น - จุดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวนั้น 	- การฟัง - การดู - การอ่าน - การคิด
	3. ผู้เรียนร่วมกันนำเสนอผลงานการศึกษาค้นคว้าด้วยรูปแบบการเขียนรายงานทางวิชาการ	- การคิด - การเขียน - การใช้ ภาษา
	4. ผู้เรียนติดต่อประสานงาน หรือขออนุญาตแจ้งข้อมูลแก่สถานที่นั้น เมื่อผู้เรียนประสานวัน เวลา และสถานที่เรียบร้อยแล้ว ผู้เรียนจัดทำหนังสือราชการขออนุญาตศึกษาดูงานนอกสถานที่	- การคิด - การพูด - การเขียน - การใช้ ภาษา

หน่วยการเรียนรู้ ที่ 2	กิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะการเรียนรู้
ระหว่างการ ท่องเที่ยว (1 วัน)	1. ผู้เรียนลงพื้นที่ปฏิบัติภาคสนาม โดยเก็บข้อมูล หรือจัดบันทึกการเรียนรู้จากวิทยากร และแหล่งการเรียนรู้ในสถานที่ท่องเที่ยววันนั้น	<ul style="list-style-type: none"> - การคิด - การฟัง - การดู - การอ่าน - การพูด - การใช้ภาษา
หน่วยการเรียนรู้ ที่ 3	กิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะการเรียนรู้
หลังการ ท่องเที่ยว (ระยะเวลา 2 คาบ)	1. ผู้เรียนสรุปความรู้จากแหล่งการเรียนรู้สถานที่ท่องเที่ยววันนั้น โดยผู้สอนกำหนดประเด็นการอภิปรายกลุ่มในห้องเรียน ด้วยวิธีการเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ผู้เรียนร่วมกันศึกษาค้นคว้าก่อนการท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - การคิด - การพูด - การฟัง - การใช้ภาษา
	2. ผู้เรียนนำเสนอผลงานการเรียนรู้สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ด้วยการเขียนเล่าเรื่องเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยววันนั้น 3. ผู้เรียน และผู้สอนร่วมกันให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feed Back) ให้กับผู้เรียนในชั้นเรียน จากนั้นผู้เรียนประเมินตนเองจากการเรียนรู้ครั้งนี้	<ul style="list-style-type: none"> - การคิด - การเขียน - การอ่าน - การฟัง - การพูด - การใช้ภาษา

จะเห็นได้ว่ารูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าว มีขั้นตอน หรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นต่างๆ ที่มีความหลากหลาย และสัมพันธ์กัน โดยมีผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก และให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ กับผู้เรียน หากแต่ผู้เรียนต้องเป็นผู้ค้นหาข้อมูล และสร้างองค์ความรู้ต่างๆ ด้วยตนเอง ทั้งนี้ขั้นตอนดังกล่าวเป็นการสอดแทรกความรู้เนื้อหา ทักษะ และกระบวนการที่ผู้เรียนเรียนมาแล้ว โดยใช้ภาษาไทยในการสื่อสารเป็นแกนหลัก ในการส่งเสริม และกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เรียนรู้ในบริบทที่สอดคล้องกับชีวิตจริง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวันด้วยวิธีการปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างกระบวนการคิด การใช้ภาษา และการสื่อสารผ่านทักษะการฟัง การดู การพูด การอ่าน และการเขียนให้กับผู้เรียนอื่น นำไปสู่ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม

บทสรุป

การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในปัจจุบันควรจัดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้คล่องแคล่วในการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับบทบาท และสถานการณ์ การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบบูรณาการเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสามารถด้านการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร เนื่องจากในหนึ่งหน่วยการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องใช้ภาษาในการสื่อสารอย่างหลากหลาย ทั้งทักษะการฟัง การดู การพูด การอ่าน และการเขียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจทักษะการคิด การใช้ภาษา และการสื่อสารในลักษณะองค์รวมว่า ทักษะและกระบวนการเหล่านี้มีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกัน ตลอดจนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นสื่อ ส่งผลให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์จริงอันช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถในการใช้ภาษา ทั้งในการรับสาร และการส่งสารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

รายการอ้างอิง

- กิดานันท์ มลิทอง. (2543). **เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2
ปรับปรุงเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศนา แคมมณี. (2557). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการ
เรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว. (2548). **การสอนแบบบูรณาการ (Integrated
Instruction)**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ เพียว ยินดีสุข. (2557). **สอนเขียนแผนบูรณาการบน
ฐานเด็กเป็นสำคัญ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2560). **การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21**. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- สมชาย สำเนียงงาม. (2555). “การสื่อสารกับการแสดงความคิด.” ใน **ภาษาไทยเพื่อ
การสื่อสาร**. จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และอารยา หุตินทะ, บรรณาธิการ.
นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). **พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ.2542**. แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์โอเดียนสแควร์.
- เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย. (2536). **การพัฒนาการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์
ภาษา เล่ม 3**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ประยูรวงศ์.
- อัจฉรา ชิวพันธ์. (2547). **ภาษาพาสอน : เรื่องน่ารู้สำหรับครูภาษาไทย**. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรัญญา สุธาสิโนบล. (2545). **การสอนแบบบูรณาการ. วารสารวิชาการ. (ธันวาคม):
20 – 25.**
- Abruscato, J and J. Hassard. (1976). **Loving and Beyond : Science
Teaching for the Humanistic Classroom**. California: Pacific
Palisodae , Goodyear Publishing.
- Berlo, D. K. (1960). **The Process of Communication : on Introduction**

to **Theory and Practice**. New York: Holt Pinehart and Winston.

Fenton, M. G. (1996). Back to our roots in nature's classroom. **Young Children**. (March): 8 – 11.

Swan , M.D. (1970). **Tips and Tricks in Outdoor Education**. Illinois: The Interstate Printer and Publishers.